

## Jesensko cvetenje češenj

Tudi letos smo opazili, da so nekatera sadna drevesa zacvetela v jesenskem času. Pojav je bil še posebej izrazit pri češnjah, ki so ponekod cvetele v precejšnjem obsegu.

Predčasno oziroma jesensko cvetenje sadnih rastlin, v strokovni literaturi znano kot prolepsis, ni nov pojav, vendar ga v zadnjih petnajstih letih opažamo vse pogostejše. K temu prispevajo podnebne spremembe, predvsem vse pogostejši in izrazitejši ekstremni vremenski dogodki. Jesensko cvetenje je posledica odziva rastlin na neugodne okoljske razmere, zlasti na hud poletni vročinski in sušni stres, ki mu ob koncu poletja sledi obdobje ugodnejših temperatur in večje razpoložljivosti vode.

Za razumevanje pojava je treba poznati dva ključna procesa: diferenciacijo (razvoj rodni brstov) in dormanco (zimsko mirovanje). Diferenciacija se začne sredi junija v letu pred cvetenjem. Do konca avgusta so v rodni brstih običajno že oblikovani posamezni cvetovi in njihovi osnovni deli, kot so čašni in venčni listi, prašniki ter pestič. Da bi se razvoj rodni brstov normalno nadaljeval vse do cvetenja naslednje pomladi, morajo brsti preiti obdobje dormance.

Dormanco oziroma mirovanje brstov delimo na tri faze: preddormanco, fiziološko mirovanje in ekološko mirovanje. Pred dormanco je začetna faza zimskega mirovanja, v kateri se zaradi vpliva okoljskih razmer poveča koncentracija zaviralcev rasti. Fiziološko mirovanje je osrednji del dormance, ko rastlini rast preprečujejo zaviralci rasti v brstih. Za prekinitev te faze dormance morajo biti rastline določeno obdobje izpostavljene temperaturam od 2 °C do 9 °C, da se omogoči razvoj zadnjih faz diferenciacije in cvetenje. V zadnji fazi dormance je rastlina že pripravljena na novo rastno dobo in se odzove na ugodne rastne razmere z odpiranjem brstov in cvetenjem.

Dolgotrajna suša, visoke temperature in prezgodnje odpadanje listov zmotijo normalen potek fizioloških procesov, ki uravnavajo razvoj in mirovanje brstov. Če izrazitemu poletnemu stresu ob koncu poletja sledijo ugodnejše vremenske razmere, predvsem nižje temperature in večja razpoložljivost vode, se lahko rodni brsti odprejo, zaradi česar rastline cvetijo jeseni namesto prihodnje pomladi.

Jesensko cvetenje lahko negativno vpliva na pridelek v naslednji sezoni, saj so rodni brsti, iz katerih se jeseni razvijejo cvetovi, izgubljeni za spomladansko cvetenje in posledično za oblikovanje plodov. Čeprav imajo češnje veliko cvetov, lahko obsežnejše jesensko cvetenje občutno zmanjša rodni potencial dreves in pridelek v naslednjem letu. Poleg češenj se ta pojav pojavlja tudi pri slivah in hruškah, zlasti kadar zaradi bolezni, suše ali drugih neugodnih okoljskih razmer pride do prezgodnjega odpadanja listov.

Tveganje za jesensko cvetenje lahko zmanjšamo z ustrezno oskrbo dreves skozi celotno rastno sezono. Ključnega pomena je preprečevanje dolgotrajnega sušnega stresa, zato je treba po potrebi zagotoviti namakanje, izboljšati sposobnost tal za zadrževanje vode in skrbeti za ustrezno gnojenje. Pri zaščiti dreves pred močnim sončnim sevanjem se lahko uporabijo tudi primerna zaščitna sredstva, na primer kaolin, ter sredstva za krepitev rastlin. V Sloveniji, zlasti na Primorskem, izvajanje teh ukrepov ni vedno preprosto, saj se pogosto soočamo s pomanjkanjem vode za namakanje in visokimi stroški investicij v prilagoditvene ukrepe. Na območjih, kjer namakanje ni mogoče, je še posebej pomembno dolgoročno izboljševanje lastnosti tal, predvsem s povečevanjem vsebnosti organske snovi. Ta ugodno vpliva na strukturo tal in sposobnost zadrževanja vode, s čimer prispeva k večji odpornosti dreves proti sušnemu stresu.

Pomembno je tudi pravilno načrtovanje in izvajanje poletne rezi. Češnje na šibkih podlagah praviloma režemo konec avgusta, na srednje bujnih in bujnih podlagah pa v začetku septembra. Rez opravimo v suhem in sončnem vremenu ter jo prilagodimo stanju dreves in lokalnim razmeram. Prezgodnja ali premočna rez lahko spodbudi ponovno rast poganjkov, ki do nastopa zime pogosto ne uspejo dovolj oleseneti, zato so bolj občutljivi za poškodbe zaradi nizkih temperatur.

Posebno pozornost je treba nameniti tudi zdravstvenemu varstvu rastlin in ohranjanju zdrave listne površine čim dlje v jesensko obdobje. Zdravi listi omogočajo nemoten potek fotosinteze in kopičenje rezervnih hranilnih snovi, ki so ključne za uspešno prezimitev ter rast in razvoj dreves v naslednji sezoni. Zato je pomembno, da listi ostanejo funkcionalni vsaj do začetka novembra.

V nasadih, kjer so drevesa v jeseni ponovno razvila nove liste, je treba oceniti potrebo po zaščiti pred glivičnimi boleznimi in po potrebi uporabiti ustrezne fungicide, v skladu z registracijo in navodili za uporabo. Aktualne informacije o varstvu rastlin in primernih terminih za izvedbo ukrepov spremljajte v prognostičnih obvestilih Javne službe zdravstvenega varstva rastlin.

Pripravili: dr. Valentina Usenik, Davor Mrzlič, dr. Anka Čebulj, Ana Leskovšek

Ljubljana, 14. oktober 2026